

УКРАЇНСЬКА МОВА

ТВОРЧИЙ КАЛЕЙДОСКОП

1—4 класи

Навчально-методичний посібник

Рекомендовано до друку вченою радою

НПУ імені М.П. Драгоманова

- *Нестандартні уроки з навчання грамоти*
- *Нестандартні уроки з позакласного читання*
- *Інтегровані уроки*
- *Казки та вірші*

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА – БОГДАН

УДК 373.31
ББК 74.268.1я71
У45

Рецензенти:

професор, завкафедри мови та методики викладання
в початковій школі НПУ ім. М.П. Драгоманова
Семеренко Г.В.

відмінник освіти України, вчитель-методист початкових класів
школи №227 м. Києва
Яткевич Н.М.

*Рекомендовано до друку вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова
(Протокол №4 від 23.12.2009р.)*

Українська мова. Творчий калейдоскоп. 1—4 класи: Навчально-
У45 методичний посібник / Упор. А.П. Каніщенко, Н.О. Будна. — Тер-
нопіль: Навчальна книга — Богдан, 2011. — 120 с.

ISBN 978-966-10-1630-8

У навчально-методичному посібнику подано нестандартні уроки з навчання грамоти, з позакласного читання, інтегровані уроки української мови, а також казки та вірші учасників творчого колективу групи «Потенціал» Інституту педагогіки та психології НПУ імені М.П. Драгоманова.

Літературна обробка і творче, методичне доопрацювання та упорядкування матеріалу посібника належать професору кафедри мови та методики навчання в початковій школі, керівнику групи «Потенціал» А.П. Каніщенко й учителю початкових класів вищої категорії, вчителю-методисту Н.О. Будній.

Матеріали методичного посібника пропонуються студентам-практикантам та вчителям початкової школи для використання у букварний період навчання грамоти, на уроках класного та позакласного читання, уроках мови та зв'язного мовлення.

УДК 373.31

ББК 74.268.1я71

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-1630-8

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

**НЕСТАНДАРТНІ
УРОКИ
З НАВЧАННЯ
ГРАМОТИ**

УРОК 1

Тема. Звук [б]. Позначення його буквою Бб («бе»).

Мета: ознайомити учнів з буквою Бб («бе»), якою позначаються на письмі звуки [б], [б']; навчити правильно вимовляти звуки, впізнавати їх у словах, читати склади та слова з буквою; розвивати аналітичні та синтетичні вміння, зв'язне мовлення.

Обладнання: карта маршруту подорожі, карточки грибів, малюнки дуба, білки, друкована буква Бб («бе»), торбинка зі словами.

*Хід уроку***I. Організаційна частина.**

Продзвенів дзвінкий дзвінок,
нам пора вже на урок.
Час роботи вже настав,
біля парти кожен став.
І за неї тихо сядем,
в двері знань разом заглянем.
Будемо старатися,
думати, навчатися.

II. Оголошення теми уроку.

— Діти, сьогодні урок у нас буде незвичайним. Ми будемо подорожувати чарівним лісом букви Бб («бе»). Але дорога у цей загадковий ліс повна перешкод і несподіванок. Щоб їх подолати, нам потрібно бути дуже уважними, старанними, допитливими і працьовитими.

Учитель розкриває дошку, де розміщена карта з маршрутом подорожі і записана тема уроку.

— Ось перед вами карта подорожі до чарівного лісу букви Бб («бе»). Хто з вас на уроці буде старанним та уважним, той отримуватиме чудові грибочки. А хто збере таких грибочків багато, тому в щоденник буде записана подяка. Подивіться на ці грибочки. Хіба вони не чудові?

Учитель показує намальовані гриби.

— Усі готові подорожувати? Тоді вирушаємо!

II. Удосконалення пізнавального інтересу за матеріалами екскурсії.

1-й учень. Нещодавно ми бачили фільм про Київ (їздили на екскурсію до Києва), тому хочемо трішечки про це розповісти. Ми дізналися, що засновники цього міста — мужні та хоробрі лицарі Кий, Щек, Хорив та їхня сестра Либідь — пливли по Дніпру з півночі і побачили дуже красиву місцевість, яка їх зачарувала.

Найстарший брат Кий сказав: «Ось тут закладемо оселю для себе і для тих купців, які сюди приїжджатимуть».

Вони вирубали ліс, викопали навколо рив і обгородили гострокіллям свої перші помешкання. Назвали поселення Києвом, тобто містом Кия.

2-й учень. Минуло багато часу. Вздовж правого берега Дніпра їхали хоробрі лицарі Аскольд і Дір. Вони побачили красиве місто над рікою, і воно їм дуже сподобалося. Тому лицарі ввійшли до нього і сказали киянам: «Ми будемо у вас князями. Будемо вас боронити від нападів чужих племен, щоб ви спокійно могли обробляти землю, торгувати і їздити по Дніпру на південь до Царгорода і на північ до Новгороду. За це ви будете платити нам малу данину, щоб було за що утримувати військо».

3-й учень. Мешканці Києва радо погодилися на це, і Аскольд та Дір стали першими князями. Свою державу вони поширили на всі ті села, містечка і міста, що вже тоді звелися довкола Києва. Вони зібрали стільки війська, що могли не тільки боронити свою державу від нападів чужинців, але й самим воювати з сусідами, навіть дійшли до грецької столиці — Царгорода.

4-й учень. У той час у Новгороді князем був Олег. Його називали «віщим князем», тобто таким, якому в усьому щастило, а чого б він не захотів, то так воно й було.

Захотів Олег стати київським князем. Здолати Аскольда і Діра він не міг, бо військо київських князів було значно сильніше. Тоді вирішив Олег взяти їх хитрістю. Якось завітав він до Аскольда і Діра із дарами та почаствував їх отруєним вином. Кияни з глибоким сумом оплакували своїх перших князів. Поховали їх біля Дніпра. Це місце і досі носить назву Аскольдова могила.

5-й учень. А Олег став київським князем. Він був могутнім, хоробрим та відважним полководцем. Ходив зі своїм військом походами у близькі й далекі краї і завжди повертався у Київ із багатою здобиччю. Свої та чужі його боялися і шанували за відвагу. Олег

ходив у військові походи в Царгород, у далеку Персію, дійшов аж до Каспійського моря. Він до самої смерті воював з ворогами Русі, а цілий світ уже тоді знав про хоробре військо русичів.

6-й учень. Після смерті Олега київським князем став Ігор, бо князь Олег був його опікуном.

Тоді на Русі було багато князів, але всі вони підкорялися київському, якого вважали «найсвітлішим і великим князем».

Ігор справді був хоробрим і відважним князем, він зробив багато добра для рідної землі. Про це говорить літописець, який описав похід князя Ігоря на половців.

По смерті Ігоря княгинею стала його мудра дружина Ольга. Її правління тільки зміцнило державу.

7-й учень. Ольга мала єдиного сина Святослава. Він був відважним та хоробрим, як і його батько.

Святослав усе своє життя і князювання провів не в Києві у палатах, а в походах зі своїми воїнами, які його дуже любили, бо він жив просто, як і вони. Святослав не возив зі собою ні казанів, ні наметів. Спав на землі, поклавши під голову сідло, по-простому й харчувався: нарізав конину або м'ясо іншого звіра тоненькими шматочками, запікав на вогні й так споживав.

А на ворогів своїх не нападав Святослав хитро чи несподівано. Ні! Він спершу посилав ворогу, на якого йшов походом, посла, щоб той переказав ворогам його виклик: «Іду на ви!».

8-й учень. І тільки тоді йшов на ворога, який тим часом мав змогу підготуватися до битви. Цим звичаєм Святослав здобув собі пошану навіть серед ворогів. Вони й боялися його, бо думали: «Коли він попереджає нас про похід, то, видно, певний у своїй перемозі, має велике військо».

Багато походів здійснив Святослав за своє життя, багато воєн закінчив перемогою. Він переміг хазарів, народи підкавказької землі (зараз це Кубань), болгар. Під час повернення з військового походу на болгар його вбили печеніги.

III. Літературна хвилинка.

Діти читають вірші та оповідання українських поетів та прозаїків.

- Ю. Шкрумеляк, «Був це сміливий князь-воєка...»;
- О. Гончаров, «Була вона мудрою і тямущою...» зі збірки «Добрідень, школярику!»;

Хочеш їсти калачі —
не сиди ти на печі.

Не питає добрий жнець,
чи широкий загонець.
Як багато хліба в році,
то багато і на тоці.

Скарб зібрали, змолотили,
працювали, день не їли.
Ну а далі — не друкарня,
а красунечка-пекарня.

Білий ковпак, білий фартух,
борошно біле, як сніг і як пух.
Вправно пекарські руки працюють,
мов будівник, вони хлібчик будують.

Без хліба, сину, нам ніяк,
якщо він в хаті — гарний знак.
Тоді щаслива вся сім'я,
багатство — ось його ім'я.

Будеш працювати —
будеш їжу мати,
бо як хліба анітрішки,
тоді стіл, як пусті діжки.

Хочу я спекти пиріг,
частувати ним усіх.
Булки, пончики, ватрушки —
спробуй тільки їх м'якушки!

Хліб на весіллях цвіте в короваї,
ось які в нас українські врожаї!
Засмагають калачі
у бабусиній печі.

З неба хліб не падає —
син постійно згадує.
Треба всім нам працювати,
щоб його удосталь мати.

К. Оніщук

ЧОРНОБИЛЬ

Почорніли дерева, почорніли хати,
почорніла земля, де родився і ти.
Почорніла. Чого б це?!
Так гарно було... А лишилося
в спогадах тільки село.

Це Чорнобиль — людська нескінченна печаль.
Вся краса тут природня згоріла. Як жаль!
Залишилась лише одна пустота
і незмірна ні з чим цих людей доброта.

Обеліск... Квіти... Тиша...
Стоять два сини.
З іменинами батька вітають вони.
— З іменинами, — кажуть.— Не знаєм... хто зна...
Але пам'ять про батька у них ще жива.

Слава тим, хто безстрашно з вогнем воював!
Слава тим, хто життя за Чорнобиль віддав!
Слава тим, хто сьогодні в могилах лежить
задля тих, хто лишився на цій землі... жить.

О. Михайленко

ЗМІСТ

Нестандартні уроки з навчання грамоти	3
Урок 1. Звук [б]. Позначення його буквою Бб («бе»)	4
Урок 2. Звуки [д], [д']. Позначення їх буквою Дд («де»)	11
Урок 3. Звук [е]. Позначення його буквою Ее («е»)	18
Урок 4. Звуки [йі]. Позначення їх буквою Її («ї»)	25
Урок 5. Звуки [р], [р']. Позначення їх буквою Рр («ер»)	31
Урок 6. Звуки [т], [т']. Позначення їх буквою Тт («те»)	36
Урок 7. Звуки [йу] та [у]. Позначення їх буквою Юю («ю»)	40
Нестандартні уроки з позакласного читання	47
Рідну землю вони берегли	48
Хай з козачка виросте козак	55
Інтегровані уроки	65
Глобус — модель Землі	66
Як потрібно поводитися за столом	73
Благослови, мати, весну закликати	83
Казки для розвитку творчих здібностей молодших школярів	91
Праця і труд все перетруть	92
Де те Щастя живе?	94
Родина Запашних	96
Добро добром повертається	97
Подарунок від курочки	98
Лисичка та ягоди	98
Скарби світу	99
Казка про Гусеницю-потвору та Махаона-красеня	101
Дві хмаринки	102
Читаємо та вивчаємо вірші	103
Притча про Тарасову вербу	104
Рушничок	105
Поезія душі	105
Моя мрія	106
Новорічна ялинка	107
Мама рідненька	107
Звертайся до мене	108

«Стелиться дорога у нічній імлі»	108
Пахощі літа	108
«Здрастуй, сонечко ясне»	109
«Дощик з неба крапотить»	110
Я — просто вчитель	111
Весна-красна	111
Літо	112
«Безмежне небо навкруги»	112
Матері	113
«Ще здавна так у світі повелося»	113
Весна	113
Мій рідний край!	114
Звідкіля береться хліб?	114
Чорнобиль	116

Навчальне видання

**УКРАЇНСЬКА МОВА
ТВОРЧИЙ КАЛЕЙДОСКОП**

1–4 класи

Навчально-методичний посібник

Упорядники

Каніщенко Антоніна Пантелеймонівна

Будна Наталя Олександрівна

*Рекомендовано до друку вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова
(Протокол №4 від 23.12.2009р.)*

Головний редактор *Богдан Будний*

Редактор *Оксана Базан*

Обкладинка *Володимира Басалиги*

Комп'ютерна верстка *Юрія Шведа*

Підписано до друку 28.02.2011. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Прагматика. Умовн. друк. арк. 6,98. Умовн. фарбо-відб. 6,98.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м.Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1630-8

